

Kärkölän esiopetuksen opetussuunnitelma

Sisällys

Sisällys.....	2
1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma	4
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet	4
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen.....	4
2 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	6
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.....	6
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua	7
2.3 Arvoperusta.....	8
2.4 Oppimiskäsitys.....	9
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.....	9
3 Esiopetuksen toimintakulttuuri.....	12
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.....	13
3.2 Oppimisympäristöt ja niiden arviointi esiopetuksessa	14
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	15
4 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	18
4.1 Monipuoliset työtavat	18
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.....	18
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.....	19
4.3.1 Ilmaisun monet muodot.....	19
4.3.2 Kielten rikas maailma	20
4.3.3 Minä ja meidän yhteisömme	20
4.3.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni.....	20
4.3.5 Kasvan, liikun ja kehityn.....	20
4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkennuksia.....	21
5 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki	22
5.1 Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen	22
5.1.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	22
5.1.2 Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja eteenpäin perusopetukseen	23
5.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot	24
5.2.1 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt.....	24
5.2.2 Ryhmäkohtaiset tukimuodot	25
5.3 Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen	25
5.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi	26
5.3.2 Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma	26
5.3.3 Tukea koskeva päätös.....	27
5.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö	28

5.4.1	Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö	28
5.4.2	Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö.....	28
5.5	Esiopetuksen poikkeava järjestäminen	29
5.5.1	Varhennettu oppivelvollisuus.....	29
5.5.2	Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu	31
5.5.3	Muut opetuspalvelut.....	32
5.5.4	Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä.....	32
5.5.5	Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen.....	32
6	Opiskeluhoolto.....	33
7	Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva esiopetus.....	33

1 Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Kärkölen esiopetuksen opetussuunnitelma vastaa perusopetuslain mukaiseen Opetushallituksen valtakunnalliseen määräykseen laatia paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma noudattelee valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman sisältöjä, joita ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus.

Kärkölen paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden, kuten sen valtakunnallisen vastinparinsa tehtävänä on edistää laadukasta ja yhdenvertaista esiopetusta. Aiemmin Kärkölen esiopetuksen opetussuunnitelma oli kirjattu perusopetuksen opetussuunnitelman yhteyteen. Esiopetuksen opetussuunnitelmaan tehdyt valtiotason muutokset sekä lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutokset nostivat kuitenkin tarpeen erillisen opetussuunnitelman laatimiselle.

Perusopetuksesta ja toisaalta myös varhaiskasvatuksesta erillinen opetussuunnitelma alleviivaa myös esiopetuksen tärkeyttä, erillistä tehtävää varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välissä. Tämä perusteiden versio on laadittu pienen työryhmän toimesta keväällä 2026 hyödyntäen Kärkölen perusopetuksen opetussuunnitelmaa ja valtakunnallista esiopetuksen opetussuunnitelmaa.

Kärkölen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvataan esiopetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt, huoltajien ja henkilöstön yhteistyö sekä opiskeluhoillon palvelut ja tavoitteet. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi ja oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Perusopetuslain mukaisesta käsitteestä oppilashuolto käytetään perusteissa opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaista ilmaisua opiskeluhoolto.

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Kärkölen paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma on työkalu, jonka avulla opetushallituksen säädökset muuntuvat konkretiaksi esikoululaisten arjessa. Se noudattaa pääsääntöisesti valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman runkoa. Kärkölässä esiopetusta annetaan suomen kielellä ja tämä asiakirja on koko Kärkölen esiopetuksen yhteinen opetussuunnitelma.

Kärkölen keväällä 2026 uudistettu esiopetuksen opetussuunnitelma on laadittu hyödyntäen soveltuvin osin Kärkölen Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmaa (2016/2017). Uudistuksen tavoitteena oli selkeyttää esiopetuksen asemaa erityisenä aikakautena varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välissä ja tuoda selkeämmin esiin siihen liittyviä erityispiirteitä. Toinen tavoite oli tuoda näkyväksi sitä, miten oppimisen tuen uudistus näkyy

Kärkölen esiopetuksessa. Tämän uudistuksen toteutti työryhmä, johon kuului varhaiskasvatuspäällikkö, varhaiskasvatuksen varajohtaja, varhaiskasvatuksen opettaja ja erityisopettaja.

Kärkölässä esiopetusta annetaan Yhtenäiskoulun yhteydessä. Esiopetuksen opettaja(t) vastaavat lukuvuosisuunnitelmien laatimisesta ja huoltajien sekä sidosryhmien tiedottamisesta.

Tätä opetussuunnitelmaa laadittaessa on huomioitu seuraavat paikalliset suunnitelmat:

- Kärkölen varhaiskasvatussuunnitelma (2022 ja 2026 osittain uudistettu versio)
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma (2017)
- lastensuojelulain (417/2007) mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- varhaiskasvatuslaki (540/2018)
- Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma

Opetussuunnitelmaa kehitetään ja päivitetään sekä opetushallituksen määräysten, että kunnan painopisteiden / strategioiden mukaisesti. Kehittäminen tehdään moniammatillisesti esiopetuksen henkilöstön kesken, lapsien ja huoltajien mielipiteet huomioiden. Hyvinvointialueen paikalliset, lasten sosiaali- tai terveystaluiden viranomaiset ovat soveltuvilta osin myös mukana opetussuunnitelman laadinnassa. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman kehittämiseen.

Esiopetuksen opetussuunnitelman pohjalta laaditaan vuosittain lukuvuosisuunnitelma, josta tiedotetaan huoltajia. Lukuvuosisuunnitelma tarkentaa paikallista esiopetuksen opetussuunnitelmaa ja tuo näkyväksi ne keinot, miten esiopetuksen opetussuunnitelmaa toteutetaan käytännössä.

Esiopetuksen opetussuunnitelma on perusopetuslain nojalla velvoittava asiakirja: jokaisella esiopetuksen lapsella on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisena esiopetuksen työpäivänä ja oppimisen ja esiopetuksen osallistumisen tukea tarpeen mukaan. Tämä oikeus toteutuu, kun jokainen lasten kanssa esiopetuksessa työskentelevä noudattaa vahvistettua opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja.

Opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain monipuolisin työkaluin, joita on eritelty tarkemmin luvussa 3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan lukuvuosisuunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa henkilöstön arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä.

2 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus muodostaa yhdessä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden, joka tukee lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä luo perustan elinikäiselle oppimiselle.

Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan lapsilähtöisesti siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikin ja erilaisten oppimisympäristöjen kautta lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Tavoitteena on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana.

Esiopetuksessa edistetään lasten vuorovaikutustaitoja ja sosiaalista kasvua. Lapset oppivat arvostamaan omaa ainutlaatuisuuttaan sekä ihmisten yhdenvertaisuutta. Toimintaa toteutetaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, jolloin keskeisiä arvoja ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä yhteisöllisyys ja osallisuus.

Perusopetuslain mukaisesti esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä vahvistaa oppimisedellytyksiä. Lisäksi tavoitteena on antaa elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä edistää liikunnallista elämäntapaa. Esiopetuksella on myös sivistys- ja tasa-arvotehtävä.

Toiminnassa huomioidaan lasten yksilölliset tarpeet, ja esiopetuksella on keskeinen rooli tuen tarpeiden varhaisessa tunnistamisessa, tuen tarjoamisessa sekä vaikeuksien ennaltaehkäisyssä. Jokaisella lapsella on oikeus saada oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea.

Esiopetusta toteutetaan Kärkölän opetussuunnitelman mukaisesti. Lasten kielelliset, kulttuuriset ja katsomukselliset taustat huomioidaan, heidän mielipiteitään kuullaan ja identiteetin kehittymistä tuetaan. Huoltajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä, ja heidän näkemyksiään hyödynnetään toiminnan kehittämisessä.

Kärkölä on yksikielinen kunta, jossa esiopetusta annetaan suomeksi. Esiopetus järjestetään yhtenäiskoulun yhteydessä, mikä tukee lapsen siirtymää perusopetukseen ja mahdollistaa yhteistyön koulun kanssa. Lisäksi toimintaa ohjaa Kärkölän oma kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma, joka tukee turvallisen ja myönteisen oppimisympäristön rakentamista.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat Suomen perustuslaki, perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetukset, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Päiväkodeissa järjestettävään esiopetukseen ja esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen sovelletaan lisäksi varhaiskasvatuslakia. Toiminnassa huomioidaan myös muu lainsäädäntö, kansainväliset sopimukset sekä hallintolaki ja laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.

Kaikessa toiminnassa ensisijaisena lähtökohtana on lapsen etu, eikä ketään saa asettaa eri asemaan henkilöön liittyvien syiden perusteella.

Kunta on velvollinen järjestämään esiopetusta oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna, ja huoltaja vastaa lapsen osallistumisesta. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa tai kouluissa, ja lapsella on oikeus esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen. Opetuksen järjestäjä voi hankkia palveluja myös muilta toimijoilta, mutta vastaa niiden lainmukaisuudesta.

Kärkölässä esiopetus järjestetään yhtenäiskoulun yhteydessä ja opetuskielenä on suomi. Täydentävä varhaiskasvatus järjestetään esiopetuksen yhteydessä klo 6.30–17, ilt- ja yöaikaan Vuokkoharjun päiväkodissa sekä muina aikoina ostopalveluna.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Toiminnassa huomioidaan yksilölliset ratkaisut, kuten varhennettu ja pidennetty oppivelvollisuus (toteuttamistavat kuvattu luvuissa 5.5.1 a ja b). Esiopetus, oppimateriaalit, välineet ja opiskeluhoito ovat maksuttomia, ja lapsille tarjotaan päivittäin ohjattu ateria.

Esiopetusta ja täydentävää varhaiskasvatusta toteutetaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Tarvittaessa tuki järjestetään varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Esiopetus toteutetaan Kärkölen paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti, joka pohjautuu valtakunnallisiin perusteisiin. Toiminta on suunnitelmallista ja koko henkilöstön vastuulla. Lasten taustat huomioidaan, heidän mielipiteitään kuullaan ja identiteetin kehittymistä tuetaan. Huoltajien osallisuus on keskeistä: heille annetaan tietoa, heidän näkemyksiään kuullaan ja palautetta hyödynnetään kehittämisessä.

Lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus perustuu kunnioittavaan toimintakulttuuriin, ja lapsia ohjataan vastuulliseen käyttäytymiseen sekä ehkäisemään kiusaamista ja syrjintää. Kärkölässä työtä ohjaa kunnan kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma. Toiminnassa huomioidaan myös työsuojeluun, tietosuojaan ja henkilöstön kelpoisuuteen liittyvät velvoitteet, ja tarvittaessa käytetään esiopetukseen soveltuvia kasvatustilakusteluja ja kurinpidollisia keinoja. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta.

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lasten kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta johdonmukaisen kokonaisuuden. Laadukkaan oppimispolun edellytyksenä on, että henkilöstö tuntee eri vaiheiden tavoitteet ja käytännöt. Siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhteistyössä, ja huoltajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä koko oppimispolun ajan. Tavoitteena on lapsen tarpeista lähtevä, joustavasti etenevä oppimisen jatkumo. Tämän varmistamisessa korostuvat henkilöstön yhteistyö ja suunnitelmallinen johtaminen.

Esiopetuksen tavoitteena on yhteistyössä huoltajien kanssa edistää lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Toiminnassa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa, jossa leikki ja lasten mielenkiinnon kohteet ovat keskeisiä. Huoltajat ovat mukana suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa, ja tarvittaessa tehdään monialaista yhteistyötä tuen ja opiskeluhoillon järjestämisessä.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa, jota ohjaavat valtakunnalliset ja paikalliset opetussuunnitelmat. Yhtenäisiä osaamistavoitteita ei aseteta, vaan oppimista tuetaan yksilöllisesti. Opettaja keskustelee lapsen ja huoltajan kanssa lapsen tarpeista ja tavoitteista, ja nämä huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tarvittaessa laaditaan lapsen oppimissuunnitelma.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan lapsen kokonaisvaltaista kehitystä sekä pyritään ennaltaehkäisemään mahdollisia vaikeuksia. Myönteinen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, kannustavan palautteen ja monipuolisten oppimiskokemusten kautta. Leikki, mielikuvitus ja fyysinen aktiivisuus tukevat oppimista ja hyvinvointia. Toiminta tarjoaa mahdollisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisuun, liikkumiseen ja uusiin kokemuksiin eri oppimisympäristöissä sekä edistää ystävyyssuhteita ja oppimisen iloa.

Esiopetuksen aloittanut lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan, ellei esiopetusta järjestetä poikkeavasti lapsen terveydellisistä syistä. Huoltajat ja henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lapsen säännöllisestä osallistumisesta.

Kärkölässä varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus työskentelee tiiviissä yhteistyössä muodostaakseen lasten kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevan johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Opetus- ja muu henkilöstö tekee yhteistyötä myös lasten huoltajien kanssa kaikissa lapsen oppimisen polun vaiheissa. Siirtymävaiheissa lapsista siirretään suunnitelmallisesti tietoa huoltajien luvalla tiedonsiirtolomakkeen ja -palaverien avulla. Lapsista siirretään lapsen oppimisen ja tuen kannalta keskeinen tieto.

Kärkölässä esiopetus muodostaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välisen pedagogisen siirtymävaiheen, jonka keskeisenä tehtävänä on turvata lapselle eheä ja joustava oppimisen jatkumo. Esiopetuksessa yhdistyvät varhaiskasvatukselle ominainen leikkiin perustuva pedagogiikka sekä tavoitteellinen oppimisen tukeminen. Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä niin varhaiskasvatuksen kuin perusopetuksenkin kanssa. Esiopetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kehitystä, erityisesti vuorovaikutustaitoja, itsesäätelyä ja myönteisen minäkäsityksen rakentumista. Oppimisvalmiuksien kehittymistä tuetaan leikin, tutkimisen, liikkumisen ja ilmaisun avulla. Esiopetuksessa lasten tuen tarpeita voidaan tunnistaa varhaisessa vaiheessa, joka mahdollistaa oikea-aikaisen tuen järjestämistä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimaan oppimisen taitoja ja luoda myönteinen ja turvallinen perusta koulupolun aloittamiselle.

2.3 Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Sen arvoperustaa ohjaavat YK:n lapsen oikeuksien sopimus, perusopetuslaki sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus. Keskeisiä periaatteita ovat lapsen edun ensisijaisuus, oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, inklusiivisuus sekä syrjintäkielto. Lisäksi Kärkölän kuntastrategian arvot luottamus, ennakkoluuloton maalaisjärki, yhteisöllinen välittäminen ja vastuullisuus kuuluvat siihen arvoperustaan, jolle Kärkölän esiopetusta rakennetaan.

Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas omana itsenään. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, ymmärretyksi ja huomioon otetuksi sekä yksilönä että yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia ja rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omista lähtökohdistaan käsin.

Oppiminen tapahtuu leikin, myönteisten kokemusten ja aktiivisen toiminnan kautta. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot nähdään osana oppimisen kokonaisuutta, ja erilaisia tapoja oppia ja toimia arvostetaan. Lapsia rohkaistaan osallistumaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin sekä oppimisympäristöjen rakentamiseen omien edellytystensä mukaisesti. Yhteisöllisyys ja yhdessä tekeminen ovat keskeisiä toimintatapoja Kärkölän arvojen mukaisesti.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, kannustavaan palautteeseen ja oikeudenmukaiseen kohteluun. Lapsia tuetaan ilmaisemaan itseään, käsittelemään tunteita ja ristiriitoja sekä harjoittelemaan uusia taitoja. Esiopetus tukee arvojen ymmärtämistä, terveellisiä ja liikunnallisia elämäntapoja sekä tunnetaitojen ja kauneudentajun kehittymistä.

Huoltajien ja henkilöstön välinen yhteistyö on keskeistä lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Toiminta perustuu avoimeen ja kunnioittavaan suhtautumiseen perheiden moninaisuuteen, katsomuksiin, uskontoihin ja kasvatustapoihin.

Esiopetuksessa edistetään kestäväää elämäntapaa sosiaalisesta, kulttuurisesta, taloudellisesta ja ekologisesta näkökulmasta. Toimintaympäristö tukee tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista, mukaan lukien sukupuolisensitiivisyys ja lapsen vapaus ilmaista itseään. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Esiopetus on uskonnollisesti sitoutumatonta ja ei-kaupallista.

2.4 Oppimiskäsitys

Lapset oppivat Kärkölän esiopetuksessa aktiivisesti leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Lasten kanssa harjoitellaan oppimaan oppimisen taitoja. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää ja innon elinikäiseen oppimiseen. Oppiminen on kokonaisvaltainen, iloa ja myönteisiä tunnekokemuksia vahvistava prosessi. Lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset ja osaaminen; yhteisöllisyys tukee oppimista. Lasta kannustetaan huomaamaan oman osaamisensa karttumisen ja asettamaan tavoitteita omalle oppimiselleen.

Oppimisessa olennaista on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiin oppijana. Oppimista tapahtuu monissa eri ympäristöissä ja vuorovaikutuksessa toisten lasten, kasvattajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa.

Oppiminen perustuu lasten aiempiin kokemuksiin ja osaamiseen. Esiopetus on ryhmämuotoista, jonka tavoitteena on tukea lapsen kasvamista ryhmän ja yhteisön jäseneksi ja vahvistaa ryhmässä toimimisen taitoja. Yhdessä oppiminen edistää oppilaiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia.

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Esiopetuksessa laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta, joka mahdollistaa lasten toimimisen osana yhteiskuntaa ja erilaisia yhteisöjä.

Osaaminen ei ole vain yksittäisiä tietoja tai taitoja, vaan kykyä käyttää niitä erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä tarkoituksenmukaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen pitää sisällään:

- Ajattelun ja oppimisen
- Kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun
- Itsestä huolehtimisen ja arjen taidot
- Monilukutaidon
- Tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen
- Sekä osallistumisen ja vaikuttamisen

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taitoja kehitetään vuorovaikutuksessa, ja ne luovat pohjan muun osaamisen kehittymiselle sekä elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksessa lasta rohkaistaan kehittämään ajattelun ja oppimisen taitoja esimerkiksi lorujen, musiikin, leikin, pelien, liikkumisen sekä itsensä ilmaisun avulla.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidot ovat monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimisen perusta. Hyviin vuorovaikutustaitoihin sisältyy taito kuunnella sekä tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä. Esiopetuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojen turvalliseen harjoitteluun vertaisryhmässä. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen, hyviin tapoihin ja toisten huomioon ottamiseen. Erilaiset juhlat ja leikki tutustuttaa lapset kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Esiopetuksessa tuetaan lapsia kestävään ja liikunnalliseen elämäntapaan sekä itsestä huolehtimiseen. Lasten kanssa harjoitellaan omista tavaroista huolehtimista, ympäristöstä huolehtimista sekä lähiliikenteessä liikkumista. Lasten kanssa oivalletaan hyvinvointia edistäviä ja haittaavia tekijöitä sekä kannustetaan liikkumaan.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan taitoa tulkita ja tuottaa erilaisia viestejä sekä käyttää tietoa monipuolisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Se sisältää muun muassa peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon.

Monilukutaito kehittyy varhaislapsuudesta lähtien ja muodostaa tärkeän perustan oppimiselle, vuorovaikutukselle ja osallistumiselle yhteiskuntaan. Esiopetuksen tehtävä on tukea monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan erilaisten viestien tuottamista, joiden avulla opetellaan itsensä ilmaisua, vuorovaikutusta sekä tunteisiin eläytymistä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Esiopetuksen tehtävänä on yhteistyössä huoltajien kanssa tukea lasten tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittymistä leikkiä sekä kokeilemista apunaan hyödyntäen. Tieto- ja viestintäteknologiset taidot ovat osa

monilukutaitoa, jotka tukevat vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä yhteiskunnallista osallisuutta. Lasten kanssa tutustutaan esiopetuksessa erilaisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin huomioiden lasten ikä sekä turvallisuus.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Esiopetuksessa tuetaan ja kannustetaan osallistumiseen sekä vaikuttamiseen, jotta lapsi voi tulla kuulluksi ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset saavat vaikuttaa yhteisiin asioihin, he oppivat ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja keskinäisen luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen sekä yhdessä toimiminen vahvistavat osallisuutta ja vaikuttamisen taitoja.

3 Esiopetuksen toimintakulttuuri

Esiopetuksen toimintakulttuuri on yhteisössä muotoutuva tapa toimia, oppia ja olla vuorovaikutuksessa. Se rakentuu kulttuurin ja arjen käytäntöjen pohjalta – ja kehittyy jatkuvasti yhdessä henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. Toimintakulttuurin tavoitteena on luoda inklusiivinen, turvallinen ja oppimista tukeva yhteisö, jossa jokainen lapsi voi toimia ja kehittyä omana ainutlaatuisena itsenään.

Kärkölän esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään yhteistyössä henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteena on turvata inklusiivinen, osallisuutta ja oppimista edistävä toimintakulttuuri. Inklusiivisessa toimintakulttuurissa jokaisella lapsella on mahdollisuus kokea kuuluvansa ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kokea myönteisiä oppimiskokemuksia. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan aina ensisijaisesti lapsen etu.

Seuraavaksi esitellään toimintakulttuurin kehittämisen keskiössä olevat periaatteet:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä:

Esiopetuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja arvostavat erilaisia mielipiteitä ja tunteita. Lapsia rohkaistaan jakamaan ajatuksia, kokeilemaan uusia toimintatapoja ja suhtautumaan oppimiseen uteliaasti ja turvallisesti. Kunnioittava ja huomaavainen käytös, kokeilunhalu, yrittäminen ja erehtymisen salliminen vahvistavat myönteistä toimintakulttuuria ja osallisuuden kokemuksia. Henkilöstöä tuetaan itsearvioinnissa, osaamisen jakamisessa ja ammatillisessa kehittämisessä esimerkiksi järjestämällä säännöllisiä tapaamisia varhaiskasvatuspäällikön kanssa ja resursoimalla varhaiskasvatuksen erityisopettajan tietoa ja taitoa esiopetukseen ennaltaehkäisevästi. Yhteiset tavoitteet, säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja yhteistyökumppaneilta saatu palaute ohjaavat yhteisön oppimista. Kehittämistyöstä ja tutkimuksesta saatua tietoa hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä.

Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö:

Esiopetuksen toimintakulttuuri tukee koko yhteisön oppimista ja kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään. Lasten oivalluksista ja onnistumisista iloitaan yhdessä, ja toimintaa ohjaa myönteinen, kannustava asenne. Esiopetuksessa varataan tilaa lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille. Leikkiä arvostavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä oppimisen ja leikin iloa. Yhteisössä rohkaistaan kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, oman ilmaisun vahvistamiseen ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoiteille, kokeiluille ja elämyksille tarjotaan aikaa, tilaa ja leikkirauhaa, ja sekä lapsille että aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo:

Esiopetuksen inklusiivinen toimintakulttuuri edistää osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita ja näkemyksiä arvostetaan, ja osallisuutta vahvistavia toimintatapoja ja rakenteita kehitetään tietoisesti. Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunkantoa ja osallistumista. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden

kautta. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että kaikkien lasten näkemykset tulevat kuulluiksi. Yhteisössä kaikki kohdataan yhdenvertaisina. Yhdenvertaisuus ei tarkoita samanlaisia ratkaisuja, vaan jokaisen yksilöllisten tarpeiden huomioimista.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus:

Esiopetus toimii osana kulttuurisesti muuntuva ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävä kehitystä.

Kielitietoisessa esiopetuksessa kielet ovat luonteva ja näkyvä osa arkea. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehitykselle, oppimiselle, vuorovaikutukselle ja identiteetin rakentumiselle. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kasvua kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä. Lapsia rohkaistaan käyttämään kieltä monipuolisesti, ja heidän kielelliset lähtökohtansa huomioidaan arjessa.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa:

Esiopetuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Liikkuminen edistää vireyttä, tarkkaavaisuutta, toiminnanohjausta ja motorista kehitystä. Esiopetuksessa liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona, käytetään erilaisia välineitä ja vältetään pitkäkestoista paikallaanoloa. Lapsia ja perheitä ohjataan mahdollisuuksien mukaan suosimaan aktiivisia liikkumismuotoja, kuten kävelyä ja pyöräilyä. Hyvinvointia edistetään myös tarjoamalla mahdollisuus rauhoittumiseen ja lepoon sekä monipuoliseen ja ravitsevaan ruokailuun. Suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne tukee lasten jaksamista.

Esiopetuksessa huolehditaan koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata kiusaamiselta, syrjinnältä, väkivallalta ja muulta häirinnältä. Kiusaamista ei hyväksytä missään muodossa, ja siihen puututaan suunnitelmallisesti ja ennakkoiden Kärkölen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaa noudattaen. Tärkeää on vahvistaa lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstö ohjaa lapsia harjoittelemaan sosiaalisia ja tunnetaitoja sekä rakentavaa ristiriitojen ratkaisemista.

Esiopetuksessa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Lapsia ohjataan huolehtimaan lähiympäristöstään, kunnioittamaan toisiaan ja toimimaan vastuullisesti. Konkreettisesti tämä näkyy arjen pienissä teoissa, kuten materiaalien säästäväisessä käytössä, kierrätyksessä, luonnossa liikkumisessa ja sen arvostamisessa sekä toisten huomioimisessa ja yhteisistä säännöistä huolehtimisessa. Toiminnassa vahvistetaan lasten ymmärrystä omien valintojen vaikutuksista ympäristöön ja toisiin ihmisiin. Esiopetuksessa hyödynnetään paikallisia oppimisympäristöjä, kuten lähiluontoa, joka mahdollistaa lasten luontosuhteen vahvistumista. Oppiminen tapahtuu toiminnallisesti arjen erilaisissa tilanteissa, leikkien, tutkien ja yhdessä tekemisen avulla.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta ja perusopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelmien perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esi- ja

perusopetusta koskevat tavoitteet. Toimintakulttuuri näkyy esi- ja alkuopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia.

Esiopetuksen toimintaa kehittämistä ja arviointia varten Kärkölässä on käytössä kansallisen koulun arviointikeskuksen Karvin laadunarviointijärjestelmä Valssi, johon kuuluu

- Digitaaliset kyselyt vuosittain sekä esikoululaisille että heidän huoltajilleen.
- Seikkaillen Päijät-Hämeessä – peli, jonka avulla esikoululaiset arvioivat esiopetuksen toimintaa.
- Esiopetukseen osallistuvien lasten huoltajilta kartoitetaan lukuvuoden alussa toiveita esiopetuksen sisältöihin ja painotuksiin liittyen.
- Kärkölän esioppilaat osallistuvat aktiivisesti ja säännöllisesti oman toimintansa kehittämiseen seuraavasti:
- kasvattajien kanssa keskustellen toiminnan suunnittelu ja arviointi
- kasvukeskustelut vähintään kahdesti vuodessa
- itsearviointia säännöllisesti pitkin toimintakautta

Esiopetuksen kasvattajat kehittävät ja arvioivat toimintaa seuraavien työkalujen avulla:

- toimintasuunnitelma
- tiimisopimus
- kehitys/osaamiskeskustelut
- tiimipalaverit
- yhteistyö koulun kanssa esim. alaluokkien opettajien pedagogiset tiimit
- yhteistyö alkuopetuksen luokkien kanssa

3.2 Oppimisympäristöt ja niiden arviointi esiopetuksessa

Kärkölässä esiopetus sijaitsee yhtenäiskoulun yhteydessä. Esiopetuksen oppimisympäristöt koulun sisä- ja ulkotilojen lisäksi liikuntasali Koskisen areena, leikkipuistot ja muu lähiympäristö, urheilukenttä ja uimahalli sekä kirjasto. Oppimisympäristöt muodostavat yhtenäisen ja pedagogisen kokemuksen, jotka tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, itsensä ilmaisuun sekä liikkumiseen. Oppimisympäristöllä ei tarkoiteta vain fyysisiä tiloja, vaan toimivassa ympäristössä huomioidaan lisäksi emotionaalinen turvallisuus, johon kuuluvat mm. toisten kunnioitus ja työ- ja oppimisrauhan antaminen.

Oppimisympäristöjen kehittämisessä huomioidaan lasten osallisuus, mielenkiinnon kohteet, osaaminen, yksilölliset tarpeet, esiopetuksen toteuttamisen periaatteet ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen.

Oppisympäristöt edistävät vuorovaikutusta sekä yhteisöllisyyttä yhdessä sovittujen sääntöjen sekä toimintatapojen myötä. Monipuolisten oppimisympäristöjen avulla tuetaan lasten aktiivisuutta, liikkumista, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään lapsiryhmän tarpeet huomioiden lapset suunnitteluun osallistaen sitä mukaa, kun tarpeita huomataan. Syksyisin arviointiin käytetään Seikkaillen Päijät-Hämeessä – peliä, jossa

lapset pääsevät arvioimaan oppimisympäristöjen lisäksi koko esiopetuksen toimintaa vaihtuvan teeman mukaisesti.

Sisätilojen kehittämisessä huomiota kiinnitetään akustiikkaan, visuaalisten ärsykkeiden määrään sekä lasten istumapaikkojen valintaan niin, että työrauha säilyy ja oppiminen mahdollistuu viihtyisyyttä unohtamatta. Kuvatuki ym. esteettömyyteen liittyvät asiat huomioidaan lasten tarpeiden pohjalta. Ulkona hyödynnettyjä oppimisympäristöjä arvioidaan lapsilta saadun palautteen avulla. Huomiota kiinnitetään monipuolisiin liikuntamahdollisuuksiin, retkiin ja leikkivälineisiin.

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään monipuolisesti sekä opetuksen yhteydessä että leikin rikastamiseen. Lasten omia leluja ja laitteita käytetään huoltajien kanssa yhdessä sovitulla tavoilla. Leikki on tärkeä osa esiopetusta ja pitkäkestoisen leikin mahdollisuus huomioidaan oppimisympäristöä muokatessa sisällä ja ulkona. Lapsia houkutellaan leikkiin mm. kierrättämällä leluja ja pitämällä ne lasten saatavilla.

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteistyön tavoitteena on muodostaa johdonmukainen, lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukeva jatkumo. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyössä on keskeistä suunnitelmallisuus, toimijoiden välinen vuorovaikutus sekä tiedonkulku.

Opetuksen laatu ja esiopetusyhteisön hyvinvointi ovat riippuvaisia esiopetuksen henkilöstön keskinäisestä yhteistyöstä. Samalla henkilöstö näyttää yhteistyön esimerkkiä lapsille - yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi tärkeimmistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsen osallisuutta vaalitaan ja lapsia ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään yhteistyötaitojaan.

Yhteistyön osa-alueita ovat monialainen yhteistyö, yhteistyö esiopetuksessa, huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö sekä yhteistyö siirtymävaiheissa. Lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemisen varmistamiseksi esiopetus tekee yhteistyötä oppilashuollon sekä alueen sosiaali- ja terveystalvelujen henkilöstön kanssa. Yhteistyöllä alueen toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta.

Monialaista yhteistyötä tehdään ensisijaisesti Päijät-Hämeen hyvinvointialueen toimijoiden kanssa, jossa säännöllisiä varhaiskasvatuksen yhteistyökumppaneita ovat:

- Perhekeskusverkosto
  - o Kärkölen neuvola ym. neuvolapalvelut
  - o lastensuojelu
  - o perhesosiaalityö
  - o lapsiperheiden arjen tuen palvelut
  - o lasten ja nuorten kuntoutus ja apuvälinepalvelut

- Päijät-Hämeen keskussairaala / erikoissairaanhoido:

- o eri lastenosastot, mm. lastenneurologian osasto
- o kuntoutusohjaajat
- o apuvälinekeskus

Lisäksi esiopetuksesta ollaan säännöllisesti yhteistyössä toiminta-, fysio- ja puheterapeuttien kanssa, joista osa työskentelee hyvinvointialueella ja osa yksityisesti. Tarpeen mukaan lapsen terapiat järjestetään varhaiskasvatuspäivän aikana ja terapeuteilta saadut vinkit otetaan käyttöön lapsen varhaiskasvatusryhmässä.

Monialaista yhteistyötä tehdään lapsen etu edellä. Useimmiten aloite monialaiselle yhteistyölle tulee varhaiskasvatuksesta ja yhteistyöpalaveri pyritään järjestämään lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisen yhteyteen. Huoltajat ovat palavereissa useimmiten mukana ja heidän mielipiteensä otetaan huomioon tuen järjestelyissä.

Esiopetuksen henkilöstöllä on vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön toteuttamisesta. Yhteistyön perustana on luottamuksellisen, tasa-arvoisen sekä kunnioittavan ilmapiirin rakentaminen. Huoltajien kanssa ollaan avoimessa vuorovaikutuksessa ja heiltä pyydetään suostumus yhteistyöhön ja tietojen luovuttamiseen puolin ja toisin. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä.

Yhteistyössä hyödynnetään kasvokkaista vuorovaikutusta sekä eri viestintävälineitä, ensisijaisesti Wilma-järjestelmää. Huoltajien kanssa käytäville keskusteluille varataan riittävästi aikaa. Tarvittaessa käytetään tulkkia. Huoltajien huomioidaan lapsensa kehityksestä ja oppimisesta huomioidaan lasten tukea suunniteltaessa. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetuksen, tuen sekä toimintakulttuurin kehittämisessä. Huoltajien kanssa käydään kasvukeskustelu kahdesti vuodessa ja se kirjataan Wilma-järjestelmään.

Siirtymävaiheissa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen sekä esiopetuksesta kouluun pyritään turvaamaan lasten turvallisuuden tunnetta, hyvinvointia sekä kehitys- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheet ovat yhtenäisiä ja suunniteltuja. Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirtyessä tuleville esikoululaisille järjestetään tutustumisretkiä varhaiskasvatuspäivän aikana ja lisäksi tutustumispäivät, joissa esiopetukseen pääsee tutustumaan huoltajan kanssa. Lisäksi kasvattajat huolehtivat oppimiseen ja oppimisvalmiuksiin liittyvien tietojen siirrosta siirtopalaveriin. Siirtymävaiheessa kuullaan huoltajien näkemys oleellisesta tiedosta.

Esiopetuksesta kouluun tieto siirtyy moniammatillisesti siirtopalavereissa, joissa eri kokoonpanoilla välitetään tietoa tulevien koululaisten oppimisvalmiuksista sekä mahdollisista tuen tarpeista. Esioppilaat tutustuvat koulumaailmaan luokkavierailuilla. Koska esiopetus sijaitsee yhtenäiskoulun yhteydessä, on kynnys yhteiseen tekemiseen esim. juhlapyhien yhteydessä matala.

Yhteistyön arviointi on Kärkölen esiopetuksessa jatkuvaa ja sitä tehdään seuraavin työtavoin:

yhdistyökumppanit	Lapset	Henkilöstö
Huoltajat	-	Päivittäiset kohtaamiset, kasvukeskustelut, viikkokirjeet
Henkilöstö	Seikkaillen Päijät-Hämeessä - peli, päivittäiset keskustelut	Tiimipalaverit, työllat, Valssi, Teams-treffit, kehityskeskustelut, opetushenkilöstökokoukset

4 Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan esiopetuksen yleisten tavoitteiden lisäksi edellä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1 Monipuoliset työtavat

Esiopetuksessa panostetaan monipuolisiin työtapoihin, jotka tukevat lasten toiminnallisuutta sekä luovuutta. Työtapojen valinta perustuu esiopetuksen tavoitteisiin sekä lasten tarpeisiin, kiinnostuksen kohteisiin ja edellytyksiin. Monipuoliset työtavat tukevat lasten kasvua, oppimista, laaja-alaista osaamista ja sosiaalisten taitojen kehittymistä. Leikki on esiopetuksen keskeinen toimintamuoto, jonka kautta lapset oppivat ja jäsentävät maailmaa. Oppimista edistetään myös pelien, tutkimisen, liikkumisen, ongelmanratkaisun ja tieto- ja viestintäteknologian avulla. Oppimisympäristöt ja materiaalit mahdollistavat eriyttämisen sekä itsenäisen ja yhteistoiminnallisen työskentelyn. Kannustava palaute ja onnistumisen kokemukset tukevat lasten myönteisen itsetunnon ja oppimismyönteisyyden kehittymistä. Työtapoja arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti henkilöstön itsearviointiin sekä lasten ja huoltajien palautteen perusteella. Arviointiin käytetään seudullisia arviointityökaluja sekä paikallisia, Kärkölän omia ratkaisuja, kuten kyselyjä tai huoltajien iltoja.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta ja sen tehtävänä on tukea opetuksen suunnittelua ja kehittämistä sekä edistää jokaisen lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Arviointi perustuu jatkuvaan havainnointiin, monipuoliseen dokumentointiin, arviointipäätelmiin ja palautteeseen. Arviointia toteutetaan yhdessä esiopetuksen henkilöstön, lasten sekä huoltajien kanssa. Huoltajien havainnot ja näkemykset lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Lapsia rohkaistaan osallistumaan arviointiin. Heitä ohjataan pohtimaan omia vahvuuksiaan, onnistumisiaan ja oppimistavoitteitaan sekä arvioimaan yhteistä työskentelyä. Päivittäinen kannustava palaute tukee lapsen myönteisen minäkuvan ja oppijaminän kehittymistä. Huoltajille annetaan säännöllisesti palautetta lapsen oppimisesta, työskentelystä ja hyvinvoinnista.

Esiopetuksen laatua ylläpidetään ja kehitetään hyödyntämällä systemaattisesti henkilöstön itsearviointiin perustuvaa tietoa sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta. Henkilöstö arvioi säännöllisesti pedagogista toimintaa, työtapoja, oppimisympäristöjä ja toimintakulttuuria sekä reflektoi toiminnan vahvuuksia ja kehittämiskohteita. Arvioinnin tuloksia sekä saatua palautetta käytetään toiminnan suunnittelussa, tavoitteiden asettamisessa ja pedagogisten ratkaisujen kehittämisessä.

Lasten osallisuutta vahvistetaan keräämällä palautetta arjen keskustelujen, havainnoinnin ja yhteisten arviointitilanteiden kautta. Lasten kokemuksia hyödynnetään toimintatapojen, sisältöjen ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Huoltajilta saatua palautetta kerätään esimerkiksi keskusteluissa, arviointikeskusteluissa ja kyselyissä. Palautetta käytetään esiopetuksen toiminnan arviointiin, huoltajayhteistyön kehittämiseen sekä lasten oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseen.

Kärkölässä toimintatapojen arviointiin ja kehittämiseen käytetään esimerkiksi seuraavia keinoja:

- huoltajilta kerätään lukuvuoden alussa tutustumispäivässä toiveita, joita huomioidaan esiopetuksen suunnittelussa soveltuvin osin
- lapsilta kysytään tutustumispäivässä toiveita ja odotuksia esiopetuksesta; ne kirjataan ylös ja niihin palataan lukuvuoden aikana toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa
- arjessa lasten kanssa keskustellaan säännöllisesti kuulumisista ja toiveista, ja esiin nousevia ideoita kirjataan sekä toteutetaan opetussuunnitelman puitteissa

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta ensimmäiselle luokalle tai toiseen esiopetuspaikkaan on tärkeää varmistaa, että tiedot hänen työskentelystään ja oppimisen etenemisestä siirtyvät myös tulevalle opettajalle. Tämä varmistetaan kunnan sisällä keväisin järjestettävien siirtopalaverien, salassapitosäännökset huomioiden. Toiseen kuntaan siirtyessä käytetään siirtolomaketta ja järjestetään tarvittaessa myös siirtopalaveri, johon osallistuu opettajan lisäksi tarvittava muu henkilöstö, esim. varhaiskasvatuspäällikkö tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Lukuvuoden päätteeksi lapsi saa Kärkölästä osallistumistodistuksen. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetuksessa opetus perustuu yhteisiin tavoitteisiin, jotka pitävät sisällään eri tiedon- ja taidonaloista nousevia kokonaisuuksia, laaja-alaisen osaamisen sekä lasten mielenkiinnonkohteet. Opetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta. Leikki ja muut lapselle ominaiset toimintatavat ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohta. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin. Opetusta ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt suunnitellaan ja toteutetaan lasten tarpeet huomioon ottaen. Esiopetuksen yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi, jotka ovat Ilmaisun monet muodot, Kielten rikas maailma, Minä ja meidän yhteisömme, Tutkin ja toimin ympäristössäni sekä Kasvan, liikun ja kehityn.

4.3.1 Ilmaisun monet muodot

Esiopetuksessa tuetaan lasten itseilmaisua musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun kautta. Lapsille mahdollistetaan oppimiskokemuksia, jossa ilmaisua voi toteuttaa eri menetelmiä hyödyntäen. Ilmaisun eri muotoihin tutustuminen mahdollistaa lapsille osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksia. Toimintaa suunnitellaan siten, että lapset voivat tuoda esille havaintojaan ja kokemuksiaan sekä toteuttaa luovia prosesseja. Prosesseihin sisältyy aina suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaihe, jotka kannustaa lasta osallistumaan. Lasten yhteinen työskentely, tuotokset ja ideat näkyvät oppimisympäristöissä, ja ilmaisussa hyödynnetään erilaisia materiaaleja, välineitä ja oppimisympäristöjä.

Lapsia kannustetaan musiikin, käsitöiden, kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun suunnitteluun ja käyttöön oman mielenkiintonsa pohjalta. Toimintaa suunnitellaan lasten mielenkiinnonkohteisiin ja yleisiin tavoitteisiin pohjautuen.

Kärkölässä hyödynnetään henkilöstön osaamista lasten itseilmaisun kehittymisen tukemisessa. Yhtenäiskoulun tiloja hyödynnetään tarvittaessa, esimerkiksi musiikin opetus voidaan järjestää musiikkiluokassa. Lasten ideat ja teokset, esimerkiksi käsityöt tai kuvataiteen työt näkyvät luokassa.

4.3.2 Kielten rikas maailma

Esiopetuksessa kannustetaan kielellisten taitojen kehittämiseen sekä vahvistetaan kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Lapsia ohjataan ja kannustetaan vuorovaikutukseen, leikkiin, loruilemaan sekä tutustutaan monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen hyödyntäen erilaisia toiminnallisia menetelmiä. Lasten kanssa tutustutaan eri kieliin ja kulttuureihin.

Kärkölän esiopetuksen arjessa kielellisten taitojen kehittämiseen ja vahvistamisen tukena on lähikirjasto. Kirjoja lainataan usein ja niiden lukemiseen – yhdessä ja erikseen – varataan arjessa aikaa. Lisäksi kirjaston muita palveluita, kuten satutunteja yms., käytetään säännöllisesti

4.3.3 Minä ja meidän yhteisömme

Esiopetuksessa herätellään lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, lähiympäristön toimintaan sekä arjen eettisten valintojen pohtimiseen. Yhteiskunnan ja lähiympäristön havainnointi mahdollistaa lasten osallisuuden omiin toimintaympäristöihin. Arjen eettiset valinnat ja kohtaamisen taito tukevat ajattelun- sekä tunnetaitojen kehittymistä.

Kärkölässä esiopetuksen lapset osallistuvat perusopetuksen juhliin ja koulun teemapäiviin, mikä vahvistaa osallisuuden kokemuksia ja tutustuttaa heitä kouluyhteisön toimintaan. Osallisuutta ja yhteiskunnallisten teemojen ymmärtämistä tuetaan arjen keskusteluissa, joissa lasten ajatuksia kuullaan ja pohditaan yhdessä.

4.3.4 Tutkin ja toimin ympäristössäni

Esiopetuksessa hyödynnetään lähiympäristöä, luontoa sekä monipuolisesti muita eri oppimisympäristöjä, jotka mahdollistavat lasten oppimista. Tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä, kiinnostusta matematiikkaan, luontotuntemusta, luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan toiminnallisesti eri oppimisympäristöissä. Matemaattisia taitoja harjoitellaan osana arjen toimintaa eri oppimisympäristöissä, huomioiden lasten tarpeet taitojen harjoittamisessa. Luontoa havainnoidaan yhdessä lasten kanssa ja tarjotaan mahdollisuuksia liikkua luonnossa. Esiopetuksessa käytetään tutkivaa työtapaa ja lapsia rohkaistaan tutkimaan, esittämään kysymyksiä sekä etsimään selityksiä.

Kärkölässä luonto sekä leikki- ja liikunta-alueet ovat helposti saavutettavissa, ja niitä hyödynnetään monipuolisesti oppimisympäristöinä. Arjen teknologia on ajantasaista, ja sitä käytetään joustavasti sekä opetuksen tukena että leikin rikastamisessa.

4.3.5 Kasvan, liikun ja kehityn

Esiopetuksessa tuetaan laaja-alaisen osaamisen kehittymistä liikkumisen, terveellisen ruokasuhteen, kestäväen elämäntavan, hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmista. Lapsille mallinnetaan terveyttä, hyvinvointia ja liikunnallista elämäntapaa. Karkea-, hieno- ja havaintomotorisia taitoja harjoitellaan monipuolisesti ohjatun ja omaehtoisen liikunnan kautta sisällä ja ulkona.

Ruokailu toimii oppimisympäristönä, jossa harjoitellaan hyviä ruokailutapoja, tutustutaan ruokakulttuuriin ja pohditaan ravinnon merkitystä terveydelle. Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon, hygienian ja myönteisten ihmissuhteiden merkitys kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Arjen tilanteissa harjoitellaan tunteita, toisten huomioon ottamista sekä turvallista toimintaa eri ympäristöissä. Lapsia rohkaistaan pyytämään apua ja kertomaan huolistaan.

Kärkölässä hyvinvointia ja liikunnallista elämäntapaa tuetaan muun muassa uimakoulun, liikuntakoordinaattorin työn sekä monipuolisten ja helposti saavutettavien liikuntaympäristöjen, kuten luistelualueiden ja liikuntasalin, avulla.

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkennuksia

Kaikkien Kärkölen lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi.

Kärkölä on yksikielinen kunta, jossa opetus ja viestintä tapahtuvat suomeksi. Erilaiset kulttuuri- ja kielitaustat huomioidaan kuitenkin Kärkölen esiopetuksessa ja tarvittaessa ryhdytään perusopetuslain 5§ ja 10§ mukaisiin toimiin, jos lapsen kielitausta niin edellyttää. Lasten erilaiset kielitaustat nähdään Kärkölässä rikkautena ja eri kieliä vaalitaan ja lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan esiopetuksen arjessa.

5 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki

Laadukas esiopetus luo pohjan lapsen myöhemmälle kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Monipuoliset työtavat ja erilaiset pedagogiset menetelmät, ryhmien joustava muuntelu ja henkilöstön yhteistyö ovat keinoja, joilla oppimisen tai esiopetuksen osallistumisen vaikeuksia ehkäistään ennakolta.

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat osa kaikkea esiopetuksen toimintaa: oppimisympäristöt rakennetaan inklusiivisuuden periaatteiden mukaisesti kaikille lapsille sopiviksi ja opetuksen käytännön toteuttamisessa huomioidaan lasten erilaiset oppimisen tuen tarpeet. Erilaisilla opetusjärjestelyillä, kuten eriyttämisellä, ryhmien muodostamisella ja samanaikais- tai yhteisopetuksella voidaan tukea kaikkien lasten oppimista.

Esiopetuksessa on käytössä perusopetuslain mukainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki, mutta siitä käytetään nimeä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki. Termillä lapsikohtainen tuki tarkoitetaan samaa kuin perusopetuksen termillä oppilaskohtainen tuki.

5.1 Lapsen oikeus oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen

Lapsella, jolla on vaikeuksia osallistua esiopetuksessa annettavaan opetukseen, on oikeus saada ryhmäkohtaisia tukimuotoja (luku 5.2.). Jos ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä, on hänellä oikeus saada lapsikohtaisia tukitoimia, jotka on eritelty tarkemmin luvussa 5.3. Kaikki tukitoimet järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. On tärkeää, että tukea järjestetään välittömästi tarpeen ilmetyä, jottei tuen tarpeet kasva ja muutu haastavammiksi. Lasta ja huoltajaa kuullaan lapsikohtaisten tukimuotojen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Ryhmäkohtaisten tukimuotojen suunnittelu, toteutus ja arviointi ovat osa lukuvuosisuunnitelmaa. Samassa asiakirjassa kuvataan myös tuen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako, moniammatillinen ja monialainen yhteistyö sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

5.1.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen, ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja lapsikohtaisten tukitoimien tavoitteena on turvata se, että kaikki lapset voivat oppia ja toimia ryhmässä esiopetukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Lapselle annettavan oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarkoituksena on mahdollistaa lapsen oikeus saada lapsen tarpeet huomioivaa opetusta ja osallistua esiopetukseen.

Tuen järjestämisen lähtökohta on lasten ja lapsiryhmän vahvuudet ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa on tärkeää huolehtia siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen ja oppimisen kokemuksia niin yksin kuin ryhmän jäsenenä. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, saavutettavuuteen sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen.

Oppimisen vaikeudet voivat liittyä:

- kielellisen kehityksen haasteisiin: lukeminen / kirjoittaminen
- matemaattisiin haasteisiin: laskeminen/hahmottaminen
- motoriaan haasteisiin: kynän käyttö, ketteryys, liikuntataidot, hahmottaminen
- tarkkaavaisuuden suuntaamiseen ja/tai ylläpitoon
- sosiaalisen kehityksen haasteisiin: tunteiden säätely, käyttäytymisen haasteet

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt tukevat ryhmää näissä haasteissa niin, että esiopetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa. Niiden lisäksi käytetään ennakoivasti ja suunnitelmallisesti ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Näin edistetään lasten oppimisen lisäksi osallisuutta, ryhmäytymistä ja yhteisöön liittymistä (minäkuvaa oppijana). Tavoitteena on mahdollistaa kaikkien lasten osallistuminen yhteiseen toimintaan.

Lapsella on oikeus saada lapsikohtaisia tukimuotoja, jos edellä mainituista tukimuodoista huolimatta lapsella on vaikeuksia oppimisessa ja/tai esiopetukseen osallistumisessa. Aloitteen lapsikohtaisten tukimuotojen tarpeen arvioinnista voi tehdä kuka tahansa lapsen kanssa työskentelevä tai lapsen huoltaja. Kärkölän prosessi kuvataan tarkemmin luvussa 5.3.1.

Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki, jota annetaan esiopetusryhmässä, muodostaa kokonaisuuden opiskeluhuollon kanssa. Yhdessä ne edistävät oppimisen ja osallistumisen lisäksi lasten osallisuutta ja yhteisöön kiinnittymistä. Opiskeluhuollon avulla edistetään ja ylläpidetään lasten oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhuoltona, ja se on keskeinen esiopetukseen osallistumisen tukemisen muoto. Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla vaikutetaan ensisijaisesti koko yhteisön toimintakulttuuriin. Yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen on keskeistä, jotta lasten erilaisiin tarpeisiin voidaan vastata vaikuttavalla tavalla. Oikeudesta saada yksilökohtaisena opiskeluhuoltona opiskeluhoitopalveluja sekä työntekijöiden velvollisuudesta niihin ohjaamiseen säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Kärkölän opiskeluhoittoa kuvataan tarkemmin luvussa 6.

5.1.2 Tuen jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja eteenpäin perusopetukseen

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Usein tuen tarve on havaittu jo varhaiskasvatuksessa ja onkin tärkeää varmistaa opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömän tiedon siirtyminen salassapitovelvoitteen estämättä lapsen kasvaessa. Kärkölässä tiedonsiirtoa varten järjestetään huoltajan luvalla mm. siirtopalavereita henkilöstön kesken – tarkempi erittely luvussa 3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.

Varhaiskasvatuksesta saatua tietoa apuvälineistä, toimivista tukitoimista ym. hyödynnetään esiopetuksen oppimisen tuen suunnittelussa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja työskentelee Kärkölässä sekä varhaiskasvatuksessa, että esiopetuksessa, mikä helpottaa tuen jatkumon suunnittelua nivelvaiheessa. Mikäli lapsella on ollut varhaiskasvatuksessa apuvälineitä, hän on saanut tulkitsemispalveluita, lapsikohtaista avustamispalvelua tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti ryhmäkooltaan pienemmässä ryhmässä, lapsen esiopetuksessa järjestettävien lapsikohtaisten tukitoimien tarve voidaan arvioida ja tuen toteuttaminen suunnitella lapsen siirtyessä esiopetukseen ilman ryhmäkohtaisten tukimuotojen antamista.

Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa. Kärkölässä se kirjataan esiopetuksen kasvukeskusteluasiakirjaan. Mikäli lapsi tarvitsee esiopetuksen lisäksi vuorohoitoa Vuokkoharjun päiväkodilla, toimipisteiden henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen tukeen liittyvissä asioissa, jotta tukimuodot olisivat yhtenäiset ja vaikuttavat.

5.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ovat kiinteä osa esiopetuksen kaikkea toimintaa. Niiden lisäksi annetaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Tavoitteena on ennalta ehkäistä vahvempien tuen muotojen tarvetta. Tukimuodot valitaan niin, että ne tukevat mahdollisimman monen lapsen oppimista.

5.2.1 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt

Opettajien ja muun henkilöstön osaaminen, moniammatillinen yhteistyö sekä näiden kehittäminen ja johtaminen ovat oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen perusta. Ne kytkeytyvät suoraan sekä esiopetusryhmän että koko yhteisön tarpeisiin.

Oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä voivat olla:

- opetusryhmien muodostaminen lasten tarpeet ja vahvuudet huomioiden
  - o eriyttäminen sekä ylös- että alaspäin
- kielitietoinen opetus
- työtapojen muuntelu
- oppimisympäristöjen muuntelu
- pedagogiset järjestelyt:
  - o selkeä, ennakoitava päivärytmi
  - o sensitiivinen vuorovaikutus
  - o puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät (esim. kuvatuki, tukiviittomat)
  - o esiopetuksen henkilöstön johdonmukainen, yhtenäinen toimintakulttuuri
- rakenteelliset järjestelyt
  - o esteettömyys
  - o henkilöstömitoitus
  - o lapsimäärän rajoitus / pienentäminen
  - o henkilöstön kouluttaminen
  - o erityisopettajan konsultaatio

Kärkölässä painopiste on rakenteellisissa ja pedagogisissa järjestelyissä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu esiopetuksen arkeen, jolloin kynnyksen tuen tarpeiden esiin tuomiseen ja konsultaatioon madaltuu. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee vähintään lukuvuoden aluksi kielellisiä ja matemaattisia valmiuksia mittaavat testit, joiden tulokset huomioidaan lukuvuosisuunnitelmassa: varataan enemmän aikaa ja resursseja vaikeampien asioiden harjoitteluun.

Oppimisen edellytyksiä tukevien tukimuotojen suunnittelu, arviointi ja kehittäminen tapahtuu Kärkölässä esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä esimerkiksi tiimisopimusta apuna käyttäen.

5.2.2 Ryhmäkohtaiset tukimuodot

Yleinen tukiopetus, opetuskielen tukiopetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä ovat perusopetuslain määrittelemiä ryhmäkohtaisia tukimuotoja. Niitä on annettava suunnitelmallisesti oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden lisänä ja niille on varattava resursseja. Tukimuodoilla vastataan varhaisessa vaiheessa ennaltaehkäisevästi ryhmän lasten moninasiin tuen tarpeisiin. Ryhmässä toteutettavat tukimuodot mahdollistavat myös vertaisoppimisen, osallisuuden ja osallistumisen esiopetuksen toimintaan. Tukimuotojen toteuttamisen edellytyksenä on opettajan, erityisopettajan ja muun henkilöstön yhteistyö ja yhteisesti rakentuva näkemys esiopetusryhmän ja ryhmään kuuluvien lasten tuen tarpeista. Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarkennetaan tämän yhteistyön pohjalta lukuvuoden aikana.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot suunnitellaan ja toteutetaan osana esiopetuksen toimintaa ja lukuvuosisuunnitelmaa, niitä varten ei tehdä erillisiä arvioita, suunnitelmia tai hallintopäätöksiä.

Yleinen tukiopetus tarkoittaa esiopetuksessa opettajan antamaa, eriytettyä opetusta. Sitä annetaan joustavasti pienemmissä ryhmissä lasten tuen tarpeiden mukaisesti ja se kohdistuu ensisijaisesti oppimiskokonaisuuksiin. Yleisellä tukiopetuksella voidaan vastata esimerkiksi sairaspöissaoloista johtuviin väliaikaisiin tuen tarpeisiin tai muuten tukea lapsen tai lapsiryhmän oppimista, myös ennakoivasti.

Opettajan antama opetuskielen tukiopetus on tarkoitettu niille lapsille, jotka tarvitsevat vahvistusta opetuskielen – Kärkölässä suomen – taidoissaan, jotta oppiminen ja osallistuminen onnistuisi täysipainoisesti. Opetuskielen tukiopetus on kielitietoista ja sitä järjestetään pedagogisesti tarkoituksenmukaisesti ja suunnitelmallisesti lasten tarpeiden pohjalta siten, että mahdollisimman moni lapsi voi hyötyä siitä. Myös suomi toisena kielenä – opetuksen näkökulmat huomioidaan.

Erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä tarkoittaa erityispedagogiseen osaamiseen perustuvaa opetusta, jonka tarkoitus on tukea oppimista ja esiopetukseen osallistumista. Sitä antaa erityisopettajan kelpoisuuden omaava henkilö. Opetus kohdennetaan sellaisiin koko ryhmän tasolla havaittuihin tuen tarpeisiin ja vaikeuksiin, joihin voidaan vaikuttaa erityisopettajan samanaikais- tai yhteisopetuksena tarjotulla tuella ja opetuksella. Erityisopettaja konsultoi ryhmän henkilökuntaa ja auttaa löytämään ratkaisuja tuen tai opetuksen asioissa tai lasten asioissa. Hän myös vahvistaa ryhmän osaamista esimerkiksi samanaikais- tai yhteisopettajuudella tai kouluttamalla henkilökuntaa. Kärkölässä painotetaan varhaista tukea, minkä takia varhaiskasvatuksen erityisopettaja on säännöllisesti läsnä ryhmässä opettamassa tai muuten tukemassa oppimista riippumatta lasten sen hetkisistä tuen tarpeista.

5.3 Lapsikohtaiset tukitoimet ja niiden järjestäminen

Jos ryhmäkohtaiset tukitoimet huomataan riittämättömiksi, on lapsi oikeutettu viipymättä lapsikohtaisiin tukitoimiin. Niitä annetaan ryhmäkohtaisten tukimuotojen lisäksi, yksilölliseen tarpeeseen perustuen ja säännöllisesti. Lapsi voi saada useampia lapsikohtaisia tukitoimia tuen tarpeidensa mukaisesti.

Lapsikohtaiset tukitoimet järjestetään ensisijaisesti lapsen omissa esiopetuspaikassa tuen tarpeen arvioinnin ja tukea koskevan päätöksen perusteella. Tukitoimien suunnittelu ja arviointi kuvataan lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa.

Lapsikohtaisia tukitoimia ovat:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Tukitoimien suunnittelussa voidaan tarvittaessa konsultoida erityisopettajaa ja tehdä monialaista yhteistyötä. Monialaista yhteistyötä tarvitaan erityisesti niissä tilanteissa, kun lapsikohtaiset tukitoimet eivät riittävästi tue lasta ja tuen puute on riski lapsen fyysiselle tai psyykkiselle terveydelle tai sosiaaliselle hyvinvoinnille. Ne tukevat mutta eivät korvaa sosiaali- ja terveystalvveluja.

5.3.1 Lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointi

Tuen kokonaisuus arvioidaan yksilöllisesti ja lapsilähtöisesti. Aiemmat tukimuodot huomioidaan ja samoin muu tuen suunnittelun ja toteutuksen kannalta oleellinen tieto. Lapsen omat mielipiteet selvitetään ja otetaan huomioon kehitystason edellyttävällä tavalla. Huoltajat osallistetaan tukitoimien suunnitteluun ja tarpeen arviointiin.

Kärkölässä esiopetuksen opettaja(t) ja erityisopettaja tekevät yhdessä tuen tarpeen arvioinnin ja lapsikohtaisten tukitoimien suunnittelun. Tarvittaessa tuen tarpeen arvioon osallistuvat myös opiskeluhoitopalvelu ja muut asiantuntijat, erimerkiksi erikoissairaanhoidosta. Ensisijainen yhteistyötaho on huoltajien lisäksi kuitenkin opiskeluhoitopalvelu. Huoltajien luvalla mukaan arvioon voidaan pyytää muita asiantuntijoita. Yhteistyö tai diagnoosi eivät kuitenkaan ole edellytyksiä tuen suunnittelulle, toteuttamiselle tai tukea koskevan päätöksen tekemiselle. Tuen tarpeen arvioissa hyödynnetään aiempia kokemuksia tukimuotojen vaikuttavuudesta esimerkiksi varhaiskasvatuksessa. Jos lapsi on saanut säännöllistä tai kokoaikaista erityisopettajan antamaa opetusta tai lapsikohtaista avustamispalvelua varhaiskasvatuksessa, ja tukipalvelu on vastannut lapsen tarpeita ja on lapsen edun mukainen, voidaan lapsikohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa jo ennen esiopetuksen alkamista.

5.3.2 Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma

Tuen tarpeen arvioinnin perusteella lapselle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Kärkölässä suunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajien, esiopetuksen opettajan/opettajien ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan kesken. Huoltaja voi myös halutessaan jättäytyä pois suunnitelman laatimisesta.

Suunnitelma sisältää seuraavat asiat:

- lapsikohtaisen tuen tarpeen arviointiin perustuvat tarvittavat lapsikohtaiset tukitoimet
- perustelut siitä, miksi lapsikohtaisia tukitoimia tarvitaan tai ei tarvita
- mahdolliset muut tiedot ja selvitykset, joita tuen tarpeen arvioinnissa on hyödynnetty
- miten lapsikohtaisia tukitoimia toteutetaan
- miten lapsikohtaisten tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan.

Lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä tukea koskevaa päätöstä. Tukea koskeva päätös tehdään suunnitelluista tukitoimista. Esiopetuksen henkilöstön antama tuki kohdentuu aina oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukemiseen, eikä päätös voi perustua ainoastaan psykologiseen tai lääketieteelliseen arvioon. Opetuksen järjestäminen ja lapsikohtaiset tukitoimet eivät korvaa sellaisia palveluja, joista järjestämistä vastuussa on opetuksen järjestäjän sijasta jokin muu taho, kuten hyvinvointialue.

Suunnitelman toteutumista ja tukitoimien riittävyttä arvioidaan vähintään kerran lukuvuodessa ja samalla suunnitelmaa päivitetään lapsen tarpeiden mukaiseksi. Mikäli lapsen tarpeet edellyttävät, arviointia ja päivitystä tehdään useammin.

Lapsikohtaisten tukitoimien toteutuminen ja vaikuttavuus otetaan huomioon lapsen siirtyessä perusopetukseen. Mikäli lapsella on esiopetuksessa ollut käytössä henkilökohtaisia apuvälineitä, hän on saanut lapsikohtaisia tulkitsemis- tai avustajapalveluita tai erityisopettajan opetusta säännöllisesti tai kokoaikaisesti pienryhmässä, tämä tulee huomioida lapsen siirtyessä perusopetukseen. Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve arvioidaan siirtymävaiheessa ja tuen toteuttaminen suunnitellaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Perusopetuksessa oppilaalle laaditaan tuen toteuttamista koskeva suunnitelma ja tehdään tukea koskeva päätös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

5.3.3 Tukea koskeva päätös

Lapsikohtaisen tuen antamisesta tehdään kirjallinen, hallintolain mukainen hallintopäätös. Tämä tarkoittaa sitä, että ennen päätöstä opetuksen järjestäjä on kuultava lasta ja tämän huoltaja/laillista edustajaa joko suullisesti tai kirjallisesti. Huoltajalla on oikeus vaatia kielteistä päätöstä, vaikka lapsikohtainen tuen tarpeen arviointi olisi jo tehty. Päätös perustellaan hallintolain mukaisesti ja huoltajalla/lapsen laillisella edustajalla on mahdollisuus hakea oikaisua. Mikäli tuen tarve muuttuu, hallintopäätös muutetaan tai kumotaan.

Kärkölässä päätöksen tekee kasvatus- ja opetusjohtaja ja se tehdään ilman viivytystä sen jälkeen, kun lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma on tehty. Päätös perustuu lapsen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta tehtyyn lapsikohtaiseen tuen toteuttamista koskevaan suunnitelmaan ja siinä päätetään seuraavista asioista:

- säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä
- kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä
- tulkitsemispalvelut
- avustajapalvelut
- apuvälineet

Päätöksessä ei kuvata lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman sisältöjä.

Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä lapsikohtaisia tukitoimia, päätöksen silloin tekee opetuksen järjestäjän esityksestä lapsen asuinkunta.

5.4 Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukeen liittyvä yhteistyö

Kärkölässä esiopetus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista opetusta, kasvatusta sekä tarvitsemaansa tukea. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tukea ja siihen liittyviä paikallisia yhteistyörakenteita kehitetään yhteisesti eri toimijoiden kesken.

5.4.1 Huoltajan ja lapsen kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsi tarvitsee tukea oppimiseensa tai esiopetukseen osallistumiseen. Kaikille huoltajille kerrotaan oppimisen edellytyksiä tukevista opetusjärjestelyistä, sekä lapsen oikeudesta ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ja tarvittaessa lapsikohtaisiin tukitoimiin.

Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitykseensä sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan, kun lapsella ilmenee oppimiseen ja esiopetukseen osallistumiseen liittyviä tuen tarpeita tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajille kerrotaan riittävästi lapsen asioiden käsittelystä, tietojen saannista, luovuttamisesta ja salassapidosta. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa.

Huoltajat tai lapsi eivät kuitenkaan voi kieltäytyä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta, sen arvioinnista tai suunnittelusta. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tuki sen sijaan perustuu vapaaehtoisuuteen ja sen saaminen edellyttää huoltajan suostumusta.

5.4.2 Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan esiopetuksen eri ammattiryhmien välistä yhteistyötä, jossa hyödynnetään eli ammattiryhmien tietoja ja taitoja. Moniammatillinen yhteistyö on keskeistä lapsen tuen suunnittelussa, arvioinnissa ja toteuttamisessa.

Monialainen yhteistyö on yhteistyötä, jota tehdään eri hallinnonalojen ammattilaisten välillä. Sitä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus ja sitä tehdessä otetaan huomioon salassapitosäännökset. Huoltajilta kysytään lupa monialaiseen yhteistyöhön. Esiopetuksessa tällaisia yhteistyökumppaneita ovat:

Opiskeluhoito (ensisijainen):

- Kärkölän neuvola
- koulupsykologi
- kouluterveydenhoitaja
- koulukuraattori

Muut Päijät-Hämeen hyvinvointialueen palvelut:

- puhe- ja toimintaterapia
- erikoissairaanhoito
- kuntoutusohjaajat

- kasvatus- ja perheneuvonta
- lastensuojelu

Esiopetuksen toimipaikassa tehdään tarvittaessa monialaista yhteistyötä liittyen terveydenhuollon järjestämään ja toteuttamaan lääkinälliseen kuntoutukseen ja apuvälineiden käyttöön. Esiopetuksen henkilöstö ei vastaa lapsen kuntoutuksen toteuttamisesta, mutta tekee tarpeen mukaista yhteistyötä lasta kuntouttavien ammattilaisten kanssa. Yhteistyössä tulee sopia selkeästi vastuut ja periaatteet, miten lapsen kuntoutuksen toteutus yhteensovitetään esiopetuksen järjestämisen kanssa. Kuntoutuksen järjestelyissä tulee huomioida aina lapsen etu.

5.5 Esiopetuksen poikkeava järjestäminen

Esiopetus voidaan järjestää poikkeavalla tavalla, jos lapsen terveydentila tai muu tuen tarve niin edellyttää.

Tällaisia poikkeavia järjestelyjä ovat:

- varhennettu oppivelvollisuus
- sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu,
- muut opetuspalvelut
- Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä
- Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

5.5.1 Varhennettu oppivelvollisuus

Varhennetun oppivelvollisuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisvalmiuksia niin, että hänellä on mahdollisuus oppia ja kehittyä täyteen potentiaaliinsa. Esiopetuksen alkamista varhennetaan ja oppivelvollisuus alkaa vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsen arvioidaan tarvitsevan enemmän aikaa esi- ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi oppimiskykyyn ja kokonaiskehitykseen vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi. Tällöin lapselle tehdään päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Varhennettuun oppivelvollisuuteen oikeuttava vamma voi tarkoittaa:

- näkö- tai kuulovammaa
- kehitysvammaa
- vaikeita kehityshäiriöitä
- laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia
- kognitiivisiin taitoihin vaikuttavaa pitkäaikaissairautta

Toimintakyvyn rajoite tarkoittaa päivittäiseen selviytymiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä, jotka aiheuttavat lapselle osallisuuden esteitä tai laajoja avun ja tuen tarpeita. Varhennetulle oppivelvollisuudelle ei ole perusteita, jos pitkäaikaissairaus ei vaikuta oppimiskykyyn. Tällaiset sairaudet voidaan huomioida oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä, kuten avustajan työskentelyllä ryhmässä.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna kuin lapsi täyttää 6 vuotta, ja hänellä on oikeus saada esiopetusta sinä vuonna, jona lapsi täyttää viisi vuotta. Tällöin esiopetus voi kestää kaksi vuotta lapsen ollessa 5- ja 6-vuotias. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen, joka

kuuluu oppivelvollisuuteen. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi esiopetukseen 5-vuotiaana. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa varhennetusta oppivelvollisuudesta.

Varhaiskasvatuksen tai opetuksen järjestäjä päättää varhennetusta oppivelvollisuudesta hallintolain mukaisesti ennen perusopetuksen alkamista. Jos lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa, varhennetusta oppivelvollisuudesta päättää lapsen asuinkunta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta voidaan tehdä myös huoltajan aloitteesta. Päätös tehdään lapsen ollessa varhaiskasvatus- tai esiopetusikäinen. Päätöstä ei voi tehdä perusopetuksen alkamisen jälkeen.

Hallintopäätöksen valmistelussa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen asiantuntijoiden kesken. Arvioitaessa varhennetun oppivelvollisuuden tarvetta lapselle, tulisi vammaa, sairautta tai toimintakyvyn rajoitetta tarkastella eri näkökulmista, jotta saadaan kokonaiskuva lapsen tuen tarpeista ja oppimisen edellytyksistä. Yhteistyö on tärkeää, jotta lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen muodostaa lapsen edun mukaisen jatkumon.

Varhennettua oppivelvollisuutta koskevaa hallintopäätöstä tehtäessä hyödynnetään lapsesta mahdollisesti annettuja psykologisia tai lääketieteellisiä lausuntoja tai muuta vastaavaa selvitystä. Päätöksenteon kannalta olennaista on, että lausunnosta tai selvityksestä käy ilmi, miksi lapsi hyötyisi varhennetusta oppivelvollisuudesta. Päätöstä tehtäessä voidaan myös hyödyntää terveydenhuollon kanssa yhteisesti aiemmin tai arvioinnin aikana muodostettua näkemystä lapsen tilanteesta. Päätös tehdään aina perustuen lapsen tilanteen kokonaisarviointiin, hänen vahvuuksiinsa ja yksilöllisen tuen tarpeisiinsa. Varhennettua oppivelvollisuutta koskeva hallintopäätös tulee perustella ja mahdollinen lausunto tai muu vastaava selvitys liitetään päätökseen.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneelle lapselle tulee tehdä tukea koskeva päätös, joka tehdään lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin ja lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskevan suunnitelman mukaisesti. Tukea koskevassa päätöksessä päätetään tarvittavista lapsikohtaisista tukitoimista, ja tukitoimiin tulee sisältyä joko säännöllinen erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä tai kokoaikainen erityisopettajan opetus pienryhmässä.

Kärkölässä varhennetun oppivelvollisuuden hakemus ja lapsikohtaisen tuen toteuttamisen suunnitelma tehdään samanaikaisesti. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja opettaja laativat suunnitelman yhdessä ja hyödyntävät huoltajien näkemystä ja monialaista yhteistyötä, jos se on lapsen tuen kannalta mielekästä. Lähtökohtaisesti lapsen oppivelvollisuutta edeltävä esiopetusvuosi eli ns. ensimmäinen esiopetusvuosi järjestetään varhaiskasvatuksen yhteydessä lapselle tutussa ryhmässä ja toinen esiopetusvuosi osana esiopetusryhmää yhtenäiskoululla. Hallintopäätökset tekee kasvatus- ja opetusjohtaja.

Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä, heitä tiedotetaan varhennetun oppivelvollisuuden järjestämisen eri tavoista ja heille järjestetään kuulemistilaisuus, jossa huolehditaan, että he ovat saaneet tarpeeksi tietoa varhennetun oppivelvollisuuden toteuttamisen eri vaihtoehdoista ja he pääsevät mukaan suunnittelemaan lapsikohtaisia tukitoimia. Kuulemistilaisuuden jälkeen kasvatus- ja opetusjohtaja tekee molemmista tukimuodoista hallintopäätökset. Varhennetun oppivelvollisuuden päätökseen sisältyy päätös siitä, tarjotaanko lapselle säännöllistä erityisopettajan opetusta osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä vai kokoaikaista erityisopettajan opetusta pienryhmässä.

Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Kun lapsella on varhennetun oppivelvollisuuden päätös ja tuen tarve jatkuu perusopetuksessa, hänellä on koulun alkaessa oikeus yksilöllisiin tukitoimiin sekä tarvittaessa poikkeamiseen oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista. Mikäli nämä eivät riitä ja lapsi ei vamma, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi pysty opiskelemaan oppiaineita, opetus voidaan järjestää toiminta-alueittain.

Esi- ja perusopetuksen henkilöstö arvioivat yhdessä moniammatillisessa yhteistyössä lapsen opetuksen järjestämistä ja tarvitsemia tukitoimia perusopetukseen siirryttäessä. Arvioinnissa hyödynnetään aiempia selvityksiä ja tarvittaessa tehdään yhteistyötä terveydenhuollon kanssa. Lapsen tilannetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, ja tukitoimien tarve määritellään ensisijaisesti oppimisen ja koulunkäynnin näkökulmasta. Pelkkä lääketieteellinen diagnoosi ei yksin määrää tuen muotoa, vaan tavoitteena on turvata lapselle mahdollisuus osallistua opetukseen ja saavuttaa tavoitteet omien edellytystensä mukaisesti.

Varhennetun oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen perusopetuksen aloitusta voidaan siirtää vain erityisestä ja perustellusta syystä. Tällainen syy voi olla esimerkiksi se, että lapsi ei ole sairauden vuoksi voinut osallistua esiopetukseen ja esiopetuksen jatkaminen arvioidaan hänen etunsa mukaiseksi.

5.5.2 Sairaalaopetus ja konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu

Lapsen vakava sairaus tai vaikea elämäntilanne edellyttää erityistä huomiota esiopetuksen järjestämisessä ja tuen suunnittelussa. Esiopetus pyritään järjestämään ensisijaisesti lapsen omassa esiopetuspaikassa Kärkölässä, mutta tarvittaessa opetusta järjestetään myös sairaalassa lapsen terveydentilan mukaisesti.

Sairaalaopetuksesta vastaa pääsääntöisesti sairaalan sijaintikunta. Opetusta järjestetään silloin, kun se on lapsen terveydentilan ja kokonaistilanteen kannalta tarkoituksenmukaista eikä esiopetusta voida muutoin toteuttaa lapsen edun mukaisesti.

Lapsen esiopetuksen järjestämisestä sovitaan yhteistyössä Kärkölän kunnan, sairaalan sijaintikunnan sekä tarvittaessa muiden hyvinvointialueen toimijoiden kesken. Järjestelyissä kuullaan lasta, huoltajaa sekä opetuksen ja opiskeluhoollon asiantuntijoita. Mikäli yhteisymmärrykseen ei päästä, päätöksen tekee sairaalan sijaintikunta.

Sairaalaopetuksen lisäksi sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta järjestää **konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua** lapsen omassa esiopetuspaikassa. Palvelu kohdistuu ensisijaisesti opettajiin ja muuhun henkilöstöön, ja sen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen suunnittelua ja toteutusta.

Konsultatiivista tukea tarjotaan tilanteissa, joissa tarvitaan vaativaa monialaista osaamista ennaltaehkäisevien tai korjaavien toimenpiteiden suunnitteluun, myös silloin kun lapsi ei ole sairaalahoidossa. Palvelun tarkoituksena on vahvistaa henkilöstön osaamista, tukea varhaista puuttumista sekä edistää moniammatillista yhteistyötä. Oikea-aikainen tuki lapsen omassa esiopetusryhmässä ehkäisee ongelmien kasautumista ja tukee osallistumista esiopetukseen.

Opetuksen järjestäjä sopii konsultatiivisen sairaalaopetuspalvelun toteuttamisesta yhteistyössä sairaalan sijaintikunnan kanssa. Tarvittaessa kuullaan myös lapsen kotikuntaa. Sairaalaopetuksen päättyessä lapsi palaa omaan esiopetusryhmäänsä, johon hän kuului ennen sairaalaopetusta.

5.5.3 Muut opetuspalvelut

Lapsi voi saada esiopetuksen aikana myös muita opetuspalveluita esiopetukseen osallistumisensa tueksi. Nämä palvelut ovat lapselle maksuttomia vastaavasti kuin tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Palveluiden järjestämisestä päättää opetuksen järjestäjä, ja niistä tehdään hallintolain mukainen päätös.

5.5.4 Lapsen esiopetuksen järjestäminen poikkeavasti terveydentilasta johtuvasta syystä

Lapsen esiopetus voidaan järjestää poikkeavasti perusopetuslaista ja -asetuksesta, jos se on lapsen terveydentilan vuoksi perusteltua. Esimerkiksi pitkäaikaissairaus voi estää tai vaikeuttaa osallistumista esiopetukseen. Poikkeava järjestäminen edellyttää hallintopäätöstä, mikäli poikkeama ei ole tilapäinen tai vähäinen.

Huoltaja hakee poikkeavaa järjestämistä opetuksen järjestäjältä. Päätös perustuu terveydenhuollon asiantuntija-arvioon ja lapsen kokonaistilanteen, myös pedagogisen näkökulman, arviointiin. Päätös tehdään aina tapauskohtaisesti ja sen tulee olla lapsen edun mukainen.

Päätöksessä määritellään, miten esiopetus poikkeaa säädöksistä, sekä sen voimassaoloaika, joka on enintään lukuvuosi. Jos esiopetuksen määrä alittaa vähimmäistuntimäärän tai koskee järjestämispaikkaa, ratkaisun toimivuutta arvioidaan säännöllisesti. Kaikki päätökseen sisältyvät ratkaisut tulee perustella.

5.5.5 Perusopetuksen aloituksen myöhentäminen

Lapsen perusopetuksen aloittamista voidaan myöhentää vuodella, jos se on lapsen edun mukaista. Huoltaja hakee myöhentämistä opetuksen järjestäjältä, ja hakemukseen liitetään psykologinen sekä tarvittaessa lääketieteellinen selvitys. Kasvatus- ja opetusjohtaja tekee asiasta perustellun hallintopäätöksen.

Päätös voidaan tehdä vain tarkoin harkiten ja perustellusta syystä, eikä sitä voida perustaa esimerkiksi tuen järjestämisen haasteisiin perusopetuksessa. Päätös tehdään ennen perusopetuksen aloittamista.

Myöhennetyt koulunaloituksen jälkeen lapsella on oikeus osallistua esiopetukseen vielä yhden vuoden ajan.

6 Opiskeluhoolto

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta tässä luvussa käytetään paremmin esiopetukseen soveltuvia käsitteitä: Opiskelijoiden sijaan puhutaan lapsista ja oppilaitoksen sijaan esiopetuspaikasta.

Opiskeluhoolto tarkoittaa lapsen oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä esiopetuksessa. Lapsella on oikeus saada maksutta opiskeluhoolto, jota esiopetukseen osallistuminen edellyttää, ja toiminnassa huomioidaan lapsen edun ensisijaisuus.

Opiskeluhooltoja toteutetaan Kärkölen kunnan ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueen yhteistyönä yhdessä lasten, huoltajien ja tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Se sisältää sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista työtä, joista yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennaltaehkäisevää ja ensisijainen toimintatapa. Kaikki esiopetuksen henkilöstö osallistuu sen toteuttamiseen.

Lähipalveluina Kärkölen esiopetuksen oppilashuollossa on saatavilla:

- koulukuraattori
- koulupsykologi
- kouluterveydenhoitaja
- neuvola

Kärkölen esi- ja perusopetuksen yhteinen opiskeluhooltosuunnitelma erittelee tarkemmin opiskeluhoollon palveluita, resursseja ja rakenteita.

7 Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Kärkölässä esiopetusta ei järjestetä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvana toimintana. Näin ollen kunnassa ei ole käytössä esiopetuksen järjestämislupaan perustuvaa erityistä koulutustehtävää. Kaikki esiopetus toteutetaan valtakunnallisten esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti ilman maailmankatsomuksellisia tai pedagogisia erityispainotuksia.